

คำวินิจฉัยของ นายสุธี สุทธิสมบุรณ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๕/๒๕๕๖

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลจังหวัดอุบลราชธานีมีหนังสือลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๑. พนักงานอัยการจังหวัดอุบลราชธานี เป็นโจทก์ ได้ยื่นฟ้องนายคำดี เผ่าดวงดี เป็นจำเลย ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๓๓๖/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ให้รับโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๒ และมาตรา ๘๔ ฐานความผิด เนื่องจากเป็นกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

๒. ข้อมูลการกระทำความผิดของจำเลย จำเลยได้พ้นจากการดำรงตำแหน่งกรรมการสาขาพรรคการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ สาขาลำดับที่ ๑๐๒ ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๕๕ บ้านขุมดิน ตำบลหนองเมือง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ได้แจ้งการยุบสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับที่ ๑๐๒ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการยุบสาขาพรรคประชาธิปัตย์ดังกล่าว โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งให้พรรคประชาธิปัตย์ทราบแจ้งการตอบรับ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๕ พร้อมแจ้งให้ทราบด้วยว่า จำเลยมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะในการที่พ้นจากตำแหน่งกรรมการสาขาพรรคการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ สาขาลำดับที่ ๑๐๒ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันได้รับหนังสือแจ้งการตอบรับจากนายทะเบียนพรรคการเมือง ดังนั้น จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ภายใน วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕

๓. เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๖ จำเลยได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง รวมระยะเวลาที่จำเลยยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินล่าช้ากว่าที่กำหนดเป็นเวลา ๒๗๓ วัน อันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

๔. เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๖ จำเลยได้เข้ามามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน ชั้นสอบสวน จำเลยให้การรับสารภาพ

๕. ศาลจังหวัดอุบลราชธานีได้ออกนั่งพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ เพื่อพิจารณาคดีที่พนักงานอัยการจังหวัดอุบลราชธานีเป็นโจทก์ และนายคำดี เผ่าดวงดี เป็นจำเลยและมีคำสั่งในคดีนี้ว่า

“พิเคราะห์แล้ว คดีนี้โจทก์ฟ้องจำเลยให้รับโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ในข้อหาเป็นกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๔๒ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง อันเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา ๘๔ แต่โดยที่ในมาตรา ๔๒ กำหนดให้กรรมการสาขาพรรคการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อนายทะเบียน ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ดำรงตำแหน่ง และภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง และความหมายของวันดังกล่าวนี้ ปรากฏตามคำฟ้องที่ยืนยันว่า เป็นวันที่หัวหน้าพรรค (ซึ่งเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง) ได้ทราบแจ้งตอบรับการเปลี่ยนแปลง (การเข้าดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง) จากนายทะเบียนตามมาตรา ๓๓ วรรคสอง กรณีจึงเป็นการกำหนดการกระทำความผิดของบุคคลโดยการสันนิษฐานว่า กรรมการสาขาพรรคการเมืองจะต้องทราบการเปลี่ยนแปลงนับแต่วันที่หัวหน้าพรรคการเมืองได้รับแจ้งซึ่งไม่แน่นอนว่าจะเป็นวันใด เพราะกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ได้รับแจ้งด้วยตนเอง ทั้งที่การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ประกอบกับคู่ความไม่อาจนำสืบได้แย้งว่ากรรมการสาขาพรรคการเมืองควรหรือน่าจะต้องรู้ว่าตนเองมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรา ๔๒ ในวันใด เพราะต้องบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่า ให้ถือวันที่กำหนดในมาตรา ๓๓ วรรคสอง ซึ่งคำว่า “สมบูรณ์” ในมาตรานี้หมายถึงการเข้าดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งนั่นเอง

อาศัยเหตุดังกล่าว ศาลนี้จึงเห็นว่า บทบัญญัติความผิดตามมาตรา ๘๔ ที่กำหนดให้กรรมการสาขาพรรคการเมืองซึ่งไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๒ ต้องรับโทษที่จะต้องด้วยมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นการกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดโดยไม่ปรากฏการกระทำความผิดที่ชัดเจน หากแต่เป็นการลงโทษบุคคลจากข้อสันนิษฐานของกฎหมายโดยเด็ดขาด จึงขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ศาลนี้จะใช้บทบัญญัติมาตรา ๘๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ บังคับแก่คดีนี้ และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงสมควรเสนอศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต่อไปตามมาตรา ๒๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและมีมติ ดังนี้

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖ รับคำร้องนี้ไว้ดำเนินการ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ และแจ้งศาลจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ร้องทราบ แจ้งนายทะเบียนพรรคการเมือง และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ผู้เกี่ยวข้องทราบ หากประสงค์จะแสดงความเห็นให้ยื่นเป็นหนังสือต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ อนุญาตให้ขยายเวลายื่นคำชี้แจงให้กับนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้เกี่ยวข้องออกไปจนถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๖

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ให้รับคำชี้แจงของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามหนังสือที่ ลต (ทบพ) ๐๕๐๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๖ รวมไปถึงสำนวน

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญตามหนังสือลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๖ เรื่องศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ กรณีศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ ดังนี้

๑. การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองเป็นการดำเนินการจัดการองค์การภายในพรรคการเมือง เมื่อพรรคการเมืองได้จัดตั้งสาขาพรรคการเมืองแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนตามมาตรา ๓๐ และในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดที่แจ้งไว้ในแบบตามมาตรา ๓๐ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้พิจารณาแก้ไขรายละเอียดดังกล่าว และการเปลี่ยนแปลงจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงจากนายทะเบียน ตามมาตรา ๓๓ วรรคสอง สาขาพรรคการเมืองมิได้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต่างหากจากพรรคการเมือง แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองเท่านั้น จึงมีหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอกตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง กรรมการสาขาพรรคการเมืองทุกคนย่อมต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนตามกฎหมายและข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งข้อบังคับพรรคประชาธิปัตย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๕ ให้คณะกรรมการบริหารพรรคมีอำนาจอนุมัติหรือยุบเลิกสาขาพรรคและข้อบังคับพรรคประชาธิปัตย์ ข้อ ๕๒ (๘) กำหนดให้คณะกรรมการสาขาพรรคมีอำนาจและหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน

และหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในสามสิบวัน นับแต่วันเข้าดำรงตำแหน่งและภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

๒. พรรคประชาธิปัตย์มีหนังสือแจ้งขอยุบเลิกสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับที่ ๑๐๒ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ตามที่คณะกรรมการบริหารพรรคได้มีมติให้ยุบเลิกสาขาพรรคดังกล่าว เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับพรรคประชาธิปัตย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้อ ๔๘ กล่าวคือ สาขาพรรคมิได้จัดประชุมใหญ่ เพื่อเลือกตั้งประธานสาขาพรรคคนใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งดังกล่าวว่างลง ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทะเบียนได้ตอบรับการยุบเลิกสาขาพรรคดังกล่าว และแจ้งเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ทราบการตอบรับ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๕ พร้อมกับแจ้งให้ทราบด้วยว่า กรรมการสาขาพรรคการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งให้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส ของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ในวาระที่พ้นจากตำแหน่ง ต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง กรณีการยุบเลิกสาขาพรรคดังกล่าว จึงเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดที่แจ้งไว้ในแบบ ตามมาตรา ๓๐ ซึ่งจะถือเอาวันเดือนปีใด เป็นวันเดือนปีที่พ้นจากตำแหน่งกรรมการสาขาพรรคการเมืองนั้น ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๓๓ วรรคสอง กล่าวคือ ถือเอาวันเดือนปีที่หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับหนังสือแจ้งการตอบรับการยุบเลิกสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับที่ ๑๐๒ เป็นวันเดือนปีที่กรรมการ สาขาพรรคฯ ลำดับที่ ๑๐๒ พ้นจากตำแหน่งโดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย และขณะเดียวกัน วันเดือนปี ดังกล่าวก็เป็นการเริ่มต้นแห่งการนับระยะเวลาสามสิบวัน ในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามมาตรา ๔๒ ด้วย บทบัญญัติในมาตรา ๘๔ ที่กำหนดให้กรรมการสาขาพรรคการเมืองซึ่งไม่ปฏิบัติตาม มาตรา ๔๒ ต้องรับโทษนั้น จึงไม่เป็นการกำหนดการกระทำผิดของบุคคลโดยการสันนิษฐานว่า กรรมการสาขาพรรคการเมืองจะต้องทราบการเปลี่ยนแปลงนับแต่วันเดือนปีที่หัวหน้าพรรคการเมืองได้ รับแจ้งจากนายทะเบียน ซึ่งไม่แน่นอนว่าจะเป็นวันใด เพราะกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ได้รับแจ้ง ด้วยตนเองแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องที่ผู้ที่เป็นกรรมการสาขาพรรคการเมืองได้ทราบหรือควรจะได้ทราบ อยู่ล่วงหน้าแล้วว่า มีการขอยุบเลิกสาขาแล้ว เพียงแต่การนับระยะเวลาสามสิบวันของการยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สิน อันเนื่องมาจากการพ้นจากตำแหน่งกรรมการสาขาพรรคการเมืองนั้นจะเริ่มต้น ก็ต่อเมื่อการพ้นจากตำแหน่งกรรมการสาขาพรรคการเมืองมีผลโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว นั่นคือตั้งแต่วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๕ เป็นต้นไป บทบัญญัติมาตรา ๘๔ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงไม่ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๓๒ ประกอบมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ

๓. บทบัญญัติมาตรา ๘๔ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่กำหนดให้กรรมการสาขาพรรคการเมืองซึ่งไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๒ ต้องรับโทษนั้นมี

วัตถุประสงค์เป็นการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน โดยมุ่งหมายตรวจสอบบุคคลที่เข้ามาดำเนินการงานทางการเมืองให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการเห็นการปฏิรูปทางการเมือง และเป็นหน้าที่ของบุคคลที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หากว่า มาตรา ๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแล้วจะเป็นเหตุให้การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้มีหน้าที่ตามมาตรา ๘๒ ไม่มีประโยชน์ต้องปฏิบัติตามอีกต่อไป อันจะส่งผลให้เจตนารมณ์ในการปฏิรูปการเมืองย่อมเสียไปด้วย

เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและมีมติให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๕ แล้ว จึงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๓๒ “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓ มาตรา ๔๒ และมาตรา ๘๔ บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๓๓ “เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ขอบบังคับพรรคการเมืองหรือรายการตามมาตรา ๑๓ วรรคสอง (๕) ที่จัดแจ้งไว้กับนายทะเบียนหรือรายละเอียดที่แจ้งไว้ในแบบตามมาตรา ๓๐ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พิจารณาแก้ไขรายละเอียดดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงจากนายทะเบียนและให้นำมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมืองไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

การแก้ไขรายการที่ได้ประกาศไว้ตามมาตรา ๑๘ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

มาตรา ๔๒ “ให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้าดำรงตำแหน่งและภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการ
การเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส
และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายอื่นแล้ว บุคคลนั้นอาจส่งสำเนาบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน
และหนี้สินที่ยื่นไว้ตามกฎหมายอื่นนั้นต่อนายทะเบียนแทนก็ได้”

มาตรา ๘๔ “หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการสาขา
พรรคการเมือง ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทและปรับอีกไม่เกิน
วันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ มีหลักการรับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
ไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและ
กำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำ
ความผิดมิได้ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ จึงมีหลักการสำคัญอันเป็นหลักสากลที่นานาประเทศยอมรับ คือ
“ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” สำหรับความเห็นของศาลจังหวัดอุบลราชธานีที่เห็นว่า พระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๒ และมาตรา ๘๔ ใช้บังคับ
แก่คดีนี้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดโดยไม่ปรากฏความผิดที่ชัดเจน และ
เป็นการลงโทษบุคคลจากข้อสันนิษฐานของกฎหมายโดยเด็ดขาด จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ นั้น
พิจารณาแล้วเห็นว่า ความผิดตามมาตรา ๘๔ ดังกล่าว เพราะกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ปฏิบัติ
ตามมาตรา ๘๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่ง
มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และ
กรรมการสาขาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และ
บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้าดำรงตำแหน่งและภายใน
สามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง” และมาตรา ๘๔ กำหนดโทษกรณีไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๒
ส่วนการพ้นจากตำแหน่งถึงวันที่พรรคการเมืองได้รับแจ้งการตอบรับจากนายทะเบียนพรรคการเมือง
ตามมาตรา ๓๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑
ดังนั้น เมื่อพิจารณามาตรา ๘๔ มาตรา ๘๒ และมาตรา ๓๒ ประกอบกัน จะเห็นได้ว่าการที่กรรมการ
สาขาพรรคการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งย่อมเป็นความรับผิดชอบของ
พรรคการเมือง และสาขาพรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายในเรื่องนี้มี
ความชัดเจนทั้งความผิดที่กำหนดและโทษที่จะได้รับกรณีฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๔ ดังกล่าว สำหรับ

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการสาขาพรรคการเมืองในวันที่พรรคได้รับหนังสือแจ้งการตอบรับการยุบเลิกสาขาพรรคเป็นวันที่กรรมการสาขาพรรคพ้นจากตำแหน่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้มีข้อยุติในการนับวันพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งพรรคการเมืองและกรรมการสาขาพรรคมีโอกาสได้รับทราบอย่างแน่นอนมิใช่ข้อสันนิษฐานของกฎหมายซึ่งไม่แน่นอนว่าจะเป็นวันใด แต่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดความผิดและบทลงโทษเพื่อส่งเสริมพรรคการเมืองให้มีวินัย และความรับผิดชอบ ทำให้พรรคการเมืองเข้มแข็ง โปร่งใส และมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตามความเห็นของศาลจังหวัดอุบลราชธานีเห็นว่า บทกำหนดโทษตามมาตรา ๘๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังกล่าว ไม่กำหนดความผิดที่ชัดเจนและเป็นการลงโทษบุคคลจากข้อสันนิษฐานของกฎหมายโดยเด็ดขาดนั้น เป็นคนละกรณีกับหลักการของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ ซึ่งมีหลักการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ส่วนมาตรา ๘๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดทางอาญาที่ชัดเจน โดยเฉพาะการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กรณีกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน ฯลฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ซึ่งตามกฎหมายวันที่พ้นจากตำแหน่งของกรรมการสาขาพรรคการเมืองคือวันที่พรรคการเมืองได้รับหนังสือแจ้งการตอบรับการยุบเลิกสาขาพรรค ทั้งนี้ ในทางปฏิบัตินายทะเบียนพรรคการเมืองนอกจากแจ้งตอบรับการยุบเลิกสาขาพรรคต่อหัวหน้าพรรคแล้วยังได้แจ้งให้จังหวัดและอำเภอท้องที่ที่ตั้งของสาขาพรรคทราบเพื่อเป็นการประสานงานด้วย ซึ่งอยู่ในวิสัยที่สาขาพรรคการเมืองสามารถรับทราบการยุบเลิกสาขาพรรคของนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ประกอบด้วยมาตรา ๘๒ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ประกอบด้วยมาตรา ๘๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒

นายสุธี สุทธิสมบุรณ์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ